

Groen licht voor Porthos, maar met de stikstofgekte en het verdienmodel van Vollenbroek is het nog lang niet voorbij

Posted on 19 augustus 2023 by Arnout Jaspers

Het Porthos-project behelst het aanleggen van een pijpleiding van het Rotterdamse havengebied naar een voormalig booreiland in de Noordzee. Zo moet jaarlijks 2,5 miljoen ton CO₂ afkomstig van de chemische industrie van Shell voorgoed worden opgeborgen in een leeg gasveld. Het is het eerste grote CCS-project in Nederland. *Carbon Capture and Storage* gaat in de klimaatplannen van dit kabinet, maar volgens het VN-klimaatpanel IPCC ook wereldwijd, een belangrijke rol spelen bij het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen.

Nadat de Raad van State in november 2022 de door de overheid afgegeven vergunningen vernietigde, krijgt Porthos in de herkansing nu wel groen licht. Ook de Raad van State vindt volgens haar uitspraak van afgelopen week dat de eenmalige en relatief zeer geringe stikstofuitstoot door de bouw van de pijpleiding en het

bijbehorende compressorstation verwaarloosbaar is: 'De minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening hebben op basis van objectieve gegevens aangetoond dat uitgesloten is dat het project acht omliggende Natura 2000-gebieden aantast'.

Is Nederland door deze uitspraak bevrijd uit de stikstofverwuring die boeren in hun voortbestaan bedreigt en in het hele land bouwprojecten stillegt, inclusief de hoogst noodzakelijke verzwaring van het elektriciteitsnet?

Een juridisch juweeltje van de Raad van State

Juich vooral niet te vroeg: de algemene Bouwvrijstelling die de Raad van State met zijn uitspraak van november 2022 buiten werking stelde, is niet in ere hersteld. Ook behoudt het computerprogramma Aerius zijn functie van orakel. Johan Vollenbroeks milieuclub Mobilisation for the Environment (MOB) heeft nog steeds dezelfde juridische mogelijkheden voor zijn kruistocht tegen stikstof.

Voorop staat dat deze uitspraak in de praktijk weer enig gezond verstand toelaat in de stikstoffuik. Maar de manier waarop de Raad van State tot dit oordeel komt, verloopt weer als vanouds via wetenschappelijk onnavolgbare haarspeldbochten, waardoor het oordeel in een vergelijkbaar geval net zo makkelijk negatief uit kan vallen.

Om te beginnen dit juridisch juweeltje: de in november 2022 vernietigde vergunningen voor het Porthos-project blijven vernietigd – de Raad van State gaat immers de eerdere eigen uitspraak niet herroepen – maar dat heeft volgens de uitspraak van deze week geen consequenties voor de rechtsgevolgen van die vergunningen. En die rechtsgevolgen bestaan uit de daadwerkelijke aanleg van de pijpleiding en het compressorstation!

Dat heeft iets te maken met het feit dat de uitspraak in november 2022 slechts een tussenvonnis was, maar ik laat het graag aan juristen over om hier voor de modale burger chocola van te maken.

Hoe kan het, dat de bouw van de Porthos-pijpleiding in november 2022 werd afgeschoten, maar nu wél door mag gaan? Het principe van de uniek-Nederlandse stikstofregels – in stikstofoverbelaste Natura2000-gebieden mag er geen milligram stikstofdepositie meer bij – staat namelijk nog steeds overeind.

Het afschieten werd juridisch als volgt gemotiveerd: de Bouwvrijstelling gaf bouw- en slooprojecten een algemene ontheffing van die stikstofregels. De normstelling is namelijk gebaseerd op structurele, dus vele jaren durende stikstofdepositie. Daarom zijn Kritische DepositieWaardes (KDW's) vastgesteld in kilo's stikstof per hectare per jaar.

De rechter stelt een door het parlement aangenomen wet buiten werking

Iets bouwen of slopen veroorzaakt echter eenmalig wat stikstofdepositie. Dat is dus heel wat anders dan een boerderij of bedrijf dat structureel stikstof uitstoot. De redenatie van de wetgever was: zulke eenmalige stikstofdepositie is wat betreft z'n uitwerking op de lange termijn op de natuur volstrekt te verwaarlozen.

De eerste de beste keer dat Johan Vollenbroeks MOB deze redenatie liet toetsen door de Raad van State, zei deze: niks ervan, je weet zonder specifiek onderzoek niet zeker of die eenmalige depositie qua effect op de natuur te verwaarlozen is, dus de Bouwvrijstelling is ongeldig. Niet alleen voor het Porthos-project, maar voor alle bouw- en slooprojecten.

Het is nogmaals van belang erop te wijzen dat hier iets heel opmerkelijks gebeurt: een rechter die een door het parlement aangenomen wet buiten werking stelt. Mag een strafrechter eigenhandig de wet veranderen, en, om maar een extreem voorbeeld te noemen, de doodstraf uitspreken hoewel die in Nederland niet bestaat? Uiteraard niet.

Maar gek genoeg mag de bestuursrechter wel denken: die Bouwvrijstelling bevat me niet, die schaf ik af. Weliswaar in een vonnis dat verwijst naar de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, waarmee die Bouwvrijstelling in strijd zou zijn – maar dan vraag je je af: waarom heeft diezelfde Raad van State, tijdens de verplichte adviesronde voorafgaand aan de behandeling van de Bouwvrijstelling in het parlement, niet toen al aan de bel getrokken?

Hoe dan ook, de Raad van State verwierp de Bouwvrijstelling en het Porthos-project kwam stil te liggen. Dat sloot echter niet uit, zei ook de Raad expliciet, dat na een meer specifieke beoordeling van de stikstofeffecten op de Natura2000-gebieden rond het Porthos-project, de gevolgen toch verwaarloosbaar zouden kunnen blijken.

Er moest dus door de gebruikelijke milieuadviesbureaus, met name Arcadis, een rituele dans worden gedaan om aan te tonen dat de stikstofdepositie van specifiek het Porthos-project op de acht omliggende Natura2000-gebieden verwaarloosbaar is – iets wat iedereen met een beetje achtergrondkennis op de klompen aanvoelt.

De rapportage moest een ‘voortoets’ zijn

Met Aerius was namelijk al uitgerekend dat die depositie uiteenliep van 0,14 tot 8 gram per hectare per jaar, gedurende de twee jaar dat de bouw zal gaan duren. Om in gedachten te houden: de algemene stikstofdepositie in Nederland is jaar in, jaar uit circa 21.000 gram per hectare per jaar.

Hoe ging die nadere rapportage in zijn werk? Wel, je trekt gewoon nog wat eerdere rapporten uit een la, namelijk de natuurdoelanalyses (NDA's) van de provincie Zuid-Holland, om te beargumenteren dat de natuurtypen in specifiek die acht Natura2000-gebieden niet dermate gevoelig zijn, of in dermate slechte staat verkeren, dat die paar gram stikstof bovenop de gebruikelijke 21.000 gram de boel kan laten omvallen.

Een van de bizarre aspecten van deze procedure is, dat deze rapportage een ‘voortoets’ moest zijn, die op voorhand significante effecten op de natuur uitsluit, dus zonder eigen onderzoek door Arcadis. MOB hoopte ter zitting een spaak in het wiel te steken door te argumenteren dat het rapport van Arcadis geen geldige voortoets was.

Dan volgt in de uitspraak een staaltje juristerij voor fijnproevers, als de Raad gaat verdedigen dat deze rapportage wel degelijk een voortoets mag heten, door op te sommen wat er allemaal aan ontbreekt:

‘Van belang is voorts dat in het rapport van 15 maart 2022 [van Arcadis – AJ] geen analyse is opgenomen waarbij de verschillende aspecten zijn gewogen en dat geen nader onderzoek is uitgevoerd ter onderbouwing van de conclusies. Telkens is, na een beschrijvend deel, op grond van de deskundigheid van de rapporteur vastgesteld dat de conclusie die al op grond van het eerste deel in algemene zin was getrokken (dat geen significante effecten optreden) ook van toepassing is wanneer wordt gekeken naar de specifieke gegevens over een habitatype in het betreffende Natura 2000-gebied. Het rapport van 15 maart 2022 is daarom naar het oordeel van de Afdeling ingericht om op basis van objectieve gegevens te bepalen

of op voorhand is uitgesloten dat significante effecten optreden.'

Je vraagt je als simpele bèta nu af: als Arcadis wel de verschillende aspecten van de eigen analyse had gewogen, en wel echt onderzoek had gedaan om z'n conclusies te onderbouwen, had MOB dan opnieuw zijn zin gekregen en had het Porthos-project definitief schipbreuk geleden?

Hoe schokbestendig is de procedure in volgende gevallen?

Dat zullen we gelukkig nooit weten, want tegen deze uitspraak is geen beroep mogelijk. Er is 'op voorhand uitgesloten' dat Porthos significante effecten op de natuur zal hebben, 'op basis van objectieve gegevens' en dit alles vastgesteld 'op grond van de deskundigheid van de rapporteur'. Zaak gesloten, niks meer aan doen.

Het roept wel de vraag op, hoe schokbestendig zo'n procedure is in volgende gevallen. De Bouwvrijstelling blijft verworpen, en de Raad van State verzekert MOB dat deze uitspraak niet de facto een drempelwaarde voor stikstofdepositie introduceert.

Het is een bijna expliciete uitnodiging aan MOB om het bij iedere nieuwe hoogspanningsmast, iedere nieuwe woonwijk, iedere eendaagse wielerronde opnieuw te proberen, en dan moeten de adviesbureaus weer hun rituele dansjes voor de rechtbank komen doen. Het feest voor de milieuadviesindustrie gaat gewoon door.

Het verdienenmodel van Johan Vollenbroek faalt nooit

Want in de Porthos-zaak was Arcadis niet de enige die marktconform een graantje meepikte. De uitspraak vermeldt verder nog advisering door Sweco, Tauw BV, Koolstra Advies, BSP, bureau Milieuvizier, Royal Haskoning en de ecooloog Wamelink. Ook Johan Vollenbroek, hoewel in deze zaak de verliezer, gaat niet met lege handen naar huis: de partij die gelijk kreeg, het ministerie voor Klimaat en Energie, moet de proceskosten van MOB, zijnde € 8.374,50 betalen.

Let wel: dit zijn de kosten die MOB zelf declareert vanwege de tijd die hun eigen mensen aan deze zaak besteed hebben. De 360 euro griffiekosten krijgen ze trouwens ook nog van het ministerie vergoed.

Of Vollenbroek nu wint of verliest bij de rechtbank, het verdienmodel van MOB faalt nooit.

Wetenschapsjournalist [Arnout Jaspers](#) is schrijver van de bestseller '[De Stikstoffuik](#)'. Zijn columns verschijnen iedere zaterdag in Wynia's Week. **Wynia's Week** verschijnt 104 keer per jaar met even onafhankelijke als broodnodige berichtgeving, die vrij beschikbaar is voor iedereen. De donateurs maken dat mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk dank!